

1984: v rubriki Mapamond so v sklopu jugoslovanske lirike objavljene pesmi Maričke Žnidaršič, Katje Spur in Edvarda Kocbeka. Pesmi je poromunil V. Dešliu.

Tednik România literară je začel izhajati v lasiju leta 1855 kot glasnik ideje o združenju romunskih pokrajin v enotno državo. Leta 1968 je prevzel vlogo najkakovostnejšega književnega tednika v Romuniji in nadaljuje izročilo časopisa *Gazeta literară*. — 28. 8. 1969 (št. 35), str. 21: v rubriki Atlas liric izide pesem Jožeta Šmita *Tremurătorul plop* (Trepetajoči topol), prevedla Sanda Nenoiu. — Leto pozneje 25. 11. 1970 (št. 48), str. 28: Elena Lința objavi svoj prevod Borove pesmi *Trecerea călătorului prin secolul atomic* (Šel je popotnik skozi atomski vek). — 4. 7. 1974 (št. 27), str. 21: rubrika Din lirica iugoslavă prinese Udovičevega Proteja v prevodu Stefana Aug. Doinașa. Pesem je v sklopu jugoslovanske poezije pospremljena s kratkim člankom. — 27. 11. 1975 (št. 48): spet Doinașev prevod, tokrat Kocbeka *Cine sint* (Kdo sem). — 2. 12. 1976 (št. 49): pod naslovom Din lirica iugoslavă so objavljene pesmi Katje Špurove, Kajetana Koviča in Ivana Minattija v prevodu P. Cîrduja. — 2. 6. 1977 (št. 22), str. 19, in 24. 11. 1977 (št. 47): objavljeni Cîrdujevi prevodi pesmi C. Zlobca in V. Tauferja, ki so pozneje v knjižni obliki izšle v *Efemera mea* vešnicie. — 29. 11. 1979 (št. 48), str. 21: Zlobčeve, Kajuhove in Kovičeve pesmi v prevodih V. Dešliuja. — 3. 9. 1981 (št. 36), str. 22: v zgoščenem članku predstavljeno Kovičevo pesniško delo.

Če napravimo kratek povzetek, vidimo, da pripada pri prevajanju slovenske književnosti prvo mesto pesniku V. Dešliuju, ki je poleg proznih besedil poromunil nad 100 pesmi, sicer za manj znane časopise širom po Romuniji in za radijske oddaje.

Vredno je omeniti, da sta več prevodov pesemskih besedil objavila tudi lektorja romunskega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani dr. Richard Sirbu in zlasti sedanjí lektor dr. Ilie M. Oros. — Na temelju pogodbe o recipročnih izdajah se pripravljá pri založbi Eminescu v Bukarešti izbor pesmi Cirila Zlobca. Najverjetneje bo še v letu 1985 pri isti založbi izšla tudi antologija povojne poezije v Jugoslaviji v izboru in prevodu P. Cîrduja.

Nekaj več kot 1000 tiskanih strani slovenskih knjižnih objav v romunščini seveda ni mnogo, vendar prav ta podatek odpira široko področje dela bodočim poznavalcem in ljubiteljem slovenske književnosti.

Vida Rus
Victoria Frâncu
Univerza v Bukarešti

SLOVAR' RUSSKOGO JAZYKA V ČETYREX TOMAX*

Kmalu po tem, ko je izšel Veliki slovar ruskega jezika v 17 knjigah (BAS, tj. Bol'soj akademičeskij slovar', 1950—1965), je kazalo, da je v ruski leksikografiji za daljše časovno razdobje odstranjena vrzel, s katero so se spopadali zlasti leksikografi ruskega jezika in prevajalci. Nekako v istem času je dobila rusistika Slovar' ruskogo jazyka Akademii nauk SSSR v štirih delih (MAS, tj. Malen'kij akademičeskij slovar', 1957—1961) in dva ponovna ponatisa Daljevega dela Tolkovij slovar' živogo velikorusskogo jazyka (Moskva 1955 in izdajo iz začetka 80. let). (Pri tem omdislmo izdajo različnih narečnih in strokovnih slovarjev.) Po tem času Rusi niso več izdajali obsežnejših slovarjev. Izjema je Slovar ruskega jezika S. I. Ožegova, ki je prvič izšel l. 1952, potem pa še devetkrat. Deseto stereotipno izdajo smo dobili l. 1973. Pri Ožegovu gre za normativni slovar, ki zajema okrog 57.000 besed. Poleg slovarja S. I. Ožegova smo dobili še več zbornikov, ki prikazujejo leksikalne novosti ali tudi težave, nastajajoče v razvoju ruskega jezika, kot npr. Trudnosti ruskogo jazyka, Slovar' — spravočnik, Moskva 1974, v uredništvu L. I. Raxmanove. Drugo podobno delo je npr. Nove slova i značeniya, Slovar' spravočnik po materialnem pressy i literatury 70-x godov, Moskva 1984, v uredništvu N. Z. Kotelove idr. Prva izdaja MAS je obsegala okrog 82.159 besed, medtem ko jih ima druga okrog 83.016. Obravnavani slovar je izšel torej dvajset let po prvi izdaji, glavni urednik pa je A. P. Evgenjeva. Slovar je zajel leksiko ruskega knjižnega jezika od Pušnika do naših dni. Kot prva tako tudi druga

* Izdanie vtoroje, ispravlennoe i dopolnennoe. Akademiya nauk SSSR. Institut ruskogo jazyka. Moskva, izd. "Russkij jazyk" 1981—1984.

izdaja zajema besedni zaklad ne le sodobnega ruskega jezika, marveč tudi besedišče pogosto rabljenih izrazov ruskega knjižnega jezika 19. stoletja, tako da lahko beremo leposlovna dela klasične literature, publicistike in znanosti 19. stoletja in vse do današnjih dni. Prva izdaja MAS podaja v glavnem stanje besedišča ruskega knjižnega jezika 40.—50. let, druga pa 60.—70. let 20. stoletja.

Druga izdaja je bila v celoti pregledana in dopolnjena z besedami, ki so se uveljavile v zadnjih 20 letih. Slovarska gesla tudi nazorneje vključujejo dodatne citate, s katerimi pojasnjuje slovar posamezne besede oziroma pojme. Najbistvenejši spremembi sta vključitev v slovar prislovov na *-o*, *-e*, *-ski*, izpeljanih iz pridevnikov, in kazalke na ustrezne vidse glagolske pare. Dopolnitev se tiče glagolskih pojasnil, kot npr.: Sov. k... ali Nesv. k... Pojasnila se dajejo pri obeh glagolih.

V slovarju so tudi nekatere dopolnitve stilističnega označevanja besed. Stilno-zvrstne oznake imajo zlasti besede z jasne stilistične ravnine. Oznake so npr. za strokovno, publicistično, umetnostno zvrst, pa za socialne, časovne in mernostne. V primerjavi s prvim slovarjem so tu oznake *pogostnejše*, ki kažejo ekspresivno-emocionalno vrednost besed. Tako npr.: *bran(noe)*, (*v*) *iron(ičeskom smysle)*, *prezr(itel'noe)*, *prost(oreč'noe)*, *razg(ovornoe)*, *unič(ižitel'noe)*, *ustar(eloe)*, *cerk(ovnoe)*, *šutl(ivoe)* idr. Slovar ima tudi veliko število izrazov s posameznih področij znanosti in tehnike, kot npr.: *anat(omija)*, *astr(onomija)*, *bot(anika)*, *geol(ogija)*, *geofiz(ika)*, *fiz(ika)* idr. Nakazan je tudi izvor, kot npr.: *angl(ijskoe)*, *arab(skoe)*, ali slovnična kategorija: *bud(ušče'e vrem-ja)*, *vin(itel'nyj padež)*, ipd.

Obravnavana izdaja MAS ima obsežno poglavje *Kako uporabljati slovar*. Vanj so vključena poglavja: Sestav slovarja, Struktura slovarja, Struktura besednega gnezda, Določitev pomenov besed, Frazeologija, Ilustracije, Stilistične opombe, Slovnična karakteristika besed v slovarju. Sledijo poglavja: Samostalniki, Pridevniki, Glagoli, Prislovi, Števniki, Zaimki, Naglas in Etimološka napotila za tuje besede.

V primerjavi s prvo izdajo ima druga izdaja slovarja precej novosti. Poglejmo najprej *samostalnike*: v 1. izd.: *abazincy -ev* (ed. *abazinec*; *abazinka*) — 2. izd.: *abaziny -zin* (ed. *abazin -a m.*; *abazinka*). Pri besedi *abissincy -ev* ima opombo "ustareloe nazvanje naselenija Efiopji (Abissinii)", sodobno poimenovanje je *efiopy -ov* (*efióp -a m.*; *efiópka -i*, mn. *efiópki -pok, -pkam, ž.*). V besednem gnezdu *avangárd* ima novi slovar dodane tri besede: *avangardizm*, *avangardíst*, *avangardístskij*; oblika pridevnika od *avangard* pa je enaka, tj. *avangárdnyj*. Pri besedi *AVIA — aviacionnyj* je izpustil novi slovar samostalnik *apiamotor*. Novi slovar je izpustil tudi besedo *apieka* — kar je po 1. izd. "ustareloe nazvanje legkomotornogo samoleta, obično odno- ili dvuxmestnogo". Prav tako ni v 2. izd. samostalnika *avizo*. Spet pa ima 2. izd. v primerjavi s prvo novi dodatek *avokalo*: "Neskl., sr. Večnozelenoe plodovoe drevo sem. *lavrovix*, so s'edobnymi plodami". V novi izdaji so dodana nova imena nekaterih narodov, npr. *laóscy* (ed. *laósec*), ali pa nova oblika, npr. *latínjane* za staro *latiny*. Novo navedena izraza za narod sta tudi *nikaraguáncy*, *májja*. Poglejmo, kako pojasnjujeta oba slovarja Makedonce: 1) "*makedoncy*: južnoslavjanskij narod, sostavljajuščij osnovnoe naselenie jugoslavskoj Makedonii, nekotoryx rajonov Bolgarii i grečeskoj Makedonii"; 2) "*makedoncy*: 1) nacija, osnovnoe naselenie Makedonii, vxodjaščej v sostav Jugoslavii, a takže lica, odnosjaščiesja k etoj nacii. 2) naselenie drevnej Makedonii". Obširno pojasnilo ima v novem slovarju ime za narode Jugoslavije: "*jugoslavcy*: naselenie Jugoslavii, sostojaščee iz grupy južnoslavjanskix narodov (serbov, xorvatov, černogorcev idr.), a takže predstaviteli etogo naselenija". Nov izraz pa je ime naroda *jamájcy* in iz njega izveden pridevnik *jamájskij*.

Novi slovar vključuje tudi *pridevnike*, ki jih ni najti v 1. izdaji, npr. *kavitaciónnnyj*, *malaxal'nyj* (grub., prost.), *radiovyj* (prost.- userdnyj, staratel'nyj), *smuglokóžij*, *smuglotélyj*, *smurnój*, *smúryj*, *tabličatyj*...

Precej besed, ki so v 1. izdaji, v 2. ni, npr.: *avár*, *kabinétskij* (novi slovar: *kabinétnyj*), *magnálj*, *magnátskij*, *magnetizírovať*, *mázankovyj*, *mazeobráznyj*, *makitra*, *malodójka*, *nabaryšničat'*, *nabatráčit'*, *obludit'*, *obmétit'*, *perelaját'* (grub., prost.), *ravnodénstvennyj*, *rjast*, *smúčit'*, *smúčivat'*, *smúčit'sja*; *smýlivat'*, *smýlit'*, *smýlit'sja*, *súmočnik*, *tabletírovočnyj*, *távoložka*, *tavolžányj*, *tavót*, *tjavkúša*, *tjulegardínnyj*, *utolítel'nyj*, *capún'ja*, *caponlák*, *carapún'ja*, *čabréc*, *šablí*, *ekzóty*, *eksgáuster*, *ekskavatorostroénie*, *júra*, *jákornica*, *jansenizm*, *jarovizátor*...

Navedimo še nekaj prislovov, ki jih ni v 1. izdaji slovarja: *abstráktno*, *lévo*, *oblýž-no*, *pol'sčénno*, *smolísto*, *smýšlénno*, *úxarski*, *šálo* idr.

Velike spremembe v 2. izd. zadevajo *frazеолоško gradivo*. Slovar vključuje frazeologeme v ožjem pomenu besede (zrasleke, sklope, skupe, sestave¹) in tudi besedne zveze, ki nastopajo v vlogi prislovov, predlogov, veznikov (npr.: *bez uderžu, v silu, pri pomošči, tem ne menee* idr.), prav tako zajema trdne besedne zveze, (TBZ)², kot so sestavljena poimenovanja in strokovni izrazi (*železnaja doroga, gabaritnye vorota, magnitnoe pole* idr.). Frazеолоške enote navaja v besednih gnezdih pri vseh besedah (razen pomožnih), ki frazeološko enoto sestavljajo. Razlago le-teh pa navaja slovar le enkrat. Pojasnjuje torej besedo, ki je pomensko za besedno zvezo najvažnejša — tej besedi ustreza slovenski izraz podstava (rus. je: *opornoє slovo*). Slovar pri posamezni frazeološki enoti podaja kazalko, ki pove, pri kateri komponenti je frazeologem pojasnjen. Pri frazeološki enoti (FE) so tudi podane stilno-zvrstne oznake, niso pa navedene prostogovorne.

Kakor za besede tako velja tudi za TBZ, da so v 1. izd. slovarja navedene, pa izpuščene v 2., ali da jih 2. izd. navaja, a 1. ne, ali pa se navedene FE ujemajo. V ponazoritev navedimo: *kabinetnyj portret³, kabinetskie zemli (ili zavody), byt' pod kabluchkom u kogo-; legkaja kavalerija; kadrovaja armija; kadrovyje vojska; Krasnyj Krest; Obščestvo Krasnogo Kresta; Krasnyj Polumesjac; krasno govorit'; životnyj magnetizm; matematičeskie tablicy; tavrovoe železo; uranovaja bomba; ujazvimo mesto; flagmanskij korabl'; žit' v šabrax* idr. V novem slovarju nahajamo: *absolutnaja istina; abstraktnoe iskusstvo; aby kak; za kadrom; kuda Makar teljat ne gonjal; sumčatyj medved'; staryj syč; uroven' morja; carskij den'; jasno kak den' idr.* — Oba slovarja sta včasih pri frazeologemih nedosledna. Podstavo npr. različno pojmuje in jo glede na veliko začetnico komponent tudi različno obravnava, npr.: 1. izd. ima *avgievj konjušni*, 2. pa *Avgievj konjušni*.

Posebej velja pohvaliti v 2. izdaji ponazarjalno gradivo k pojmom oz. besedam. V 2. ga je neprimerno več. Pri citatih iz slovstvenih del je naveden avtor in naslov, npr. *perelicočka*: »Čto èto, dejstvitel'no revoljucionnyj bunt v teatre ili že očerednaja perelicočka staryx idej s cel'ju pridat' im bolee priemlemuju vnešnost? Ju. Zuckov. Iz boja v boj.«

Pri stilističnem vrednotenju posameznih besed in besednih zvez ni veliko premikov, npr.: *Makovoj rosinki (ili ni rosinki) vo rtu ne bylo : Makovoj rosinki vo rtu ne bylo*. Podobno velja za besede: *nočva* — obl. : *nočva* — obl.; *poljud'e* — istr. : *poljud'e* — istr.... Včasih je posamezna oznaka za stilistično ravno spremenjena: *poljubovnik*. Prost. Ustar. : *poljubovnik*. Prost.; *poljubovnica*. Prost. Ustar. : *poljubovnica*. Prost.; *pustobrëx*. Prost. : *pustobrëx*. 1. Otot. i razg., 2. peren. Grub., Prost.

Naglas druge izdaje se v glavnem ujema s prvo. V posameznih primerih sta v ruskem knjižnem jeziku dovoljena dva naglasa. V teh primerih je priporočljiv naglas na prvem mestu, na drugem pa je tudi dovoljen, npr.: *tvoróg -á (-ú) in tvorog -a (-u)*, m. Pri nekaterih besedah je v 1. izd. dovoljen dvojen naglas, v 2. pa samo en, npr.: *trúskóm : truskóm* — in nasprotno: *čavýča : čavýča in čavýčá; šábrenie : šábrenie in šabrénie* idr.

Korenski del besede ima včasih dvojno pisavo, npr. *šálëvka/šelëvka : šalëvka*. Pri nekaterih besedah, zlasti prevzetih, velja druga pravopisna norma, npr.: *fluorescëntnyj : fljuorescëntnyj* (tu gre za naslonitev na latinsko besedo *fluor*).

Druga izdaja MAS je naj sodobnejši slovar ruskega jezika in veliko priznanje za ruske leksikografe. Kljub temu je za mejami tega slovarja ostalo precejšnje število besed (npr. *otit, semema, gagarinit...*), zlasti t. i. »cenzurnih besed«, tj. besed iz žargona, argoja in slenga. Kdor hoče temeljito brati sodobne ruske pisatelje, še mora segati po drugih slovarjih, npr. za predelami russkix slovarj A. Flegona ali po *Kratkij slovar' sovremennogo russkogo žargona* M. M. i B. P. Krestinskix. Upamo, da bo večjo širino ruskih leksemov zajela nova izdaja BAS, ki jo rusisti težko pričakujemo. Največja pomanjkljivost obravnavanega slovarja je izredno droben tisk, ki uporabnika zelo moti.

Jurij Rojs

Pedagoška akademija v Mariboru

¹ Te izraze za frazeološke enote povzemam po J. Toporišč, K izrazju in tipologiji slovenske frazeologije, JiS 1973/74, št. 8, str. 273—279.

² TBZ — tj. trdna besedna zveza. Kratica ustreza ruski USK (ustojčivij slovesnyj kompleks), ki se v frazeološki teoriji precej uveljavlja. Tako npr.: L. I. Rojzenzon, Lekcii po obščej i russkoj frazeologii, Učebnoe posobie, Samarkand 1973.

³ Polkrepeko stavljena je podstava.